

Rödlistan 2015

Åke Widgren

Två gånger tidigare har jag i *Fåglar i Blekinge* (Widgren 2004 och 2011) presenterat vilka blekingefåglar som varit rödlistade. Den nationella rödlistan revideras vart femte år.

Revideringen 2015 innebar att 9 arter/raser med förekomst i Blekinge klassades som livskraftiga (LC) och ströks ur listan: drillsnäppa, nattskärna, hämpling, mindre flugsnappare, göktyta, gräshoppsångare, svarthakedopping, turkduva och sydlig gulärta. Samtidigt blev 12 nya arter rödlistade (se nedan). Den aktuella rödlistan innehåller därmed totalt 39 arter som häckar eller som regelbundet förekommer i Blekinge under häckningstid.

Vid revideringen 2015 blev också ett antal arter omklassade inom rödlistan. Berguv, gråtrut, stjärtand och tornseglare klassades upp från NT till VU. Kentsk tärna klassades ner från EN till VU, medan skrântärna och storspov klassades ner från VU till NT.

De arter som rödlistades 2010, och som förekommer i landskapet, ingår i den nu gällande rapportmallen för Blekinge (se annan plats i detta nummer av FBI). Det är angeläget att häckningar av de flesta nytillkomna arterna också rapporteras. För en art som kungsfågel är enskilda rapporter om häckning av mindre värde. Det viktiga är att det finns ett väl utbyggt nät av häckfågeltaxering (punktrutter och sommarrutter) som fångar upp artens förekomst.

Hotkategorier

De arter som uppfyller kriterierna för någon av kategorierna *Nationellt utdöd* (RE), *Akut hotad* (CR), *Starkt hotad* (EN), *Sårbar* (VU), *Nära hotad* (NT) eller *Kunskapsbrist* (DD) benämns rödlistade. De rödlistade arter som kategoriseras som CR, EN eller VU benämns hotade. Arter som bedömts men som inte uppfyller rödlistekriterierna benämns *Livskraftiga* (LC). Rödlistningen görs enligt fastställda kriterier. Mer utförlig information finns på ArtDatabankens hemsida www.artdata.slu.se.

Rödlistan 2015

Följande arter, med mer eller mindre bofast förekomst i Blekinge, ingår i den nu gällande listan (ArtDatabanken 2015). Utöver dessa finns även ett mindre antal rödlistade arter som tillfälligt häckar i landskapet.

Backsvala (NT)	Rosenfink (VU)
Berguv (VU)	Roskarl (VU)
Bivråk (VU)	Rördrom (NT)
Buskskvätta (NT)	Silltrut (NT)
Duvhök (NT)	Skräntärna (NT)
Ejder (NT)	Skäggmes (NT)
Flodsångare (NT)	Småfläckig sumphöna (VU)
Gröngöling (NT)	Småtaräna (VU)
Gulspurv (VU)	Spillkråka (NT)
Gråtrut (VU)	Stare (VU)
Havsörn (NT)	Stjärtand (VU)
Hussvala (VU)	Storspov (NT)
Höksångare (VU)	Svart röstjärt (NT)
Kentsk tärna (VU)	Svärta (NT)
Kornknarr (NT)	Sånglärka (NT)
Kungsfiskare (VU)	Sävspurv (VU)
Kungsfågel (VU)	Tornseglare (VU)
Mindre hackspett (NT)	Vaktel (NT)
Nötkråka (NT)	Ängspiälärka (NT)
Rapphöna (NT)	

Nyttillkomna arter 2015

Vid revideringen av rödlistan 2015 tillkom följande tolv arter med förekomst i Blekinge. Det mesta av beskrivningarna bygger på uppgifter från ArtData-banken (2015).

Buskskvätta (NT)

Buskskvätta har uppvisat minskande population i landet alltsedan 1975. Minskningstakten har ökat till 20 % de senaste 10 åren vilket medför att arten nu blivit bedömd som NT.

Den uppvisar liknande populationsminskningar i Finland och Danmark. Bedömningen baseras på resultat från standardrutten och sommarpunktrutter.

Orsaken till artens kraftiga tillbakagång är inte helt klarlagd men antas bero på förändringar i jordbrukslandskapet såsom avveckling av småskaliga jordbruk i skogs- och mellanbygder samt minskning av åkerrenar och annan marginalmark i jordbrukslandskapet.

Buskskvätta är fortfarande ganska allmän i Blekinge, men rapporteras ändå sällan under häckningstid. En ökad rapportering är önskvärd.

Buskskvätta. Veslanda, maj 2014. Foto: Mats-Åke Persson.

Duvhök (NT)

Arten har tidigare inte uppfyllt kriterierna för att rödlistas, men enligt svensk häckfågeltaxering har en tydlig minskning (25 %) skett under de senaste 18 åren vilket medför placering i kategori NT.

Duvhöken minskar i samma omfattning i Finland och Estland. Den viktigaste orsaken till minskningen antas vara det moderna skogsbruket, som både begränsar tillgången på lämpliga häckningsplatser och försvårar möjligheterna att fånga lämpliga byten.

Häckande duvhök bör alltid rapporteras.

Gröngöling (NT)

Gröngöling har uppvisat en minskningstakt på 25 % de senaste 15 åren vilket innebär att den nu rödlistas som NT. De största hoten mot arten anses vara igenväxning och igenplantering av hagmarker, gödsling av naturbetesmarker och minskad tillgång på föda (myror).

De tätaste förekomsterna finns i landskap med omväxlande natur, som i Blekinge, Småland och i Mälardalen. Om arten verkligen minskat i Blekinge är inte säkert, men ytterst få häckningar rapporteras årligen.

Då arten nu är rödlistad bör i alla fall troliga eller konstaterade häckningar rapporteras i fortsättningen.

Gulsparv (VU)

Gulsparv har minskat i sådan omfattning (38 %) under de senaste tio åren att den nu uppfyller kriterierna för att rödlistas som VU. Populationens storlek är i det närmaste halverad jämfört med för 30 år sedan.

Troligen beror minskningen på förändringar i jordbrukslandskapet, såsom intensifiering av jordbruket i slättbygder, användande av bekämpningsmedel, ensartad odling, igenväxning av kantzoner och andra småbiotoper samt nedläggning av jordbruk i skogs- och mellanbygder.

Ytterst få troliga eller säkra häckningar rapporteras årligen i Blekinge (inte en enda 2015!). En ökad rapportering är önskvärd.

Hussvala (VU)

Arten har under lång tid uppvisat en minskning som nu har accelererat till 30 % de senaste tolv åren. Arten har därför blivit bedömd som VU. Orsaken till minskningen är okänd, men minskad insektstillgång, förlust av lämpliga boplatser och ökad predation (t.ex. skata) kan ha bidragit. Grundorsaken är sannolikt kopplad till förändringar i jord- och skogsbruket.

Häckande hussvala rapporteras oftast bara från några få lokaler per år i Blekinge. En ökad rapportering är önskvärd.

Kungsfågel (VU)

Arten har minskat kontinuerligt i antal sedan 1990 och utifrån detta bedöms tillbakagången inte kunna förklaras av naturlig beståndsfluktuation. Minskningstakten har uppgått till 39 % under de senaste 10 åren.

Orsaken till artens starka tillbakagång är något av en gåta, eftersom den tidigare inte visat sig särskilt känslig mot skogsbruk; den förekommer gärna i unga planterade granbestånd. Kungsfågel är trots minskningen fortfarande en allmän art. Att rapportera enskilda häckningar är knappast meningsfullt. Däremot är det viktigt att artens biotoper ingår i de häckfågeltaxeringsrutten som inventeras i landskapet.

Skäggmes (NT)

Skäggmes har tidigare bedömts ha en livskraftig population, men en minskning med 45 % de senaste 10 åren har gjort att den nu rödlistats som NT. En viktig orsak till minskningen är de kalla vintrarna 2009/10 och 2010/11. Goda år häckar arten på mer än 100 lokaler i landet, medan antalet mer än halveras under dåliga år. I Blekinge har den aldrig varit vanlig. Antalet kända häckningslokaler är litet och under senare år begränsat till Sölvesborgsviken och Torstävaviken. Arten ingår i nuvarande rapportmall.

Spillkråka (NT)

Spillkråka har de senaste 15 åren uppvisat en minskningstakt på 25 % vilket inneburit att den nu rödlistats som NT. Modernt skogsbruk med korta omloppstider och täta, homogena ungskogar som missgynnar arten är sannolikt

det största hotet. Endast enstaka häckningar rapporteras per år i Blekinge. En ökad rapportering är önskvärd.

Stare (VU)

Arten har successivt minskat i antal under en mycket lång tid. Minskningstaktens storlek de senaste 15 åren uppgår till 45 % vilket medfört att arten nu uppfyller kriterierna för VU. Bedömningen baseras på resultat från svensk häckfågeltaxering.

De största hoten anses vara igenväxning och igenplantering av hagmarker, nerläggning av jordbruk (i vissa trakter), liksom ensidig inriktning mot t.ex. vallodling i skogstrakter och spannmålsodling i slättbygderna.

Stare är fortfarande en vanlig fågel i Blekinge, men ändå rapporteras troliga och säkra häckningar bara från runt 10 lokaler per år. En ökad rapportering är önskvärd.

Svart rödstjärt (NT)

Svart rödstjärt häckar sparsamt till sällsynt i södra och mellersta Sverige, framför allt vid bebyggelse i städer och samhällen men även vid lantgårdar, stenbrott och grustag.

Beståndet har ökat i landet med 5-45 % de senaste 30 åren men har varit stabilt de senaste tio åren. Att arten nu klassas som NT beror främst på att den minskat kraftigt i Danmark och Tyskland under senare år.

Modernisering och ”allmän uppsnyggning” av industriområden och bangårdar anses vara det största hotet. Själv har jag en känsla av att arten minskat under 2000-talet. I centrala Karlskrona kunde man för 15-20 år sedan höra flera sjungande fåglar under häckningstid. Under senare år har det nog bara funnits ett revir i samma område.

I Blekinge rapporteras årligen häckningar från 5-10 lokaler. Svart rödstjärt ingår i den nuvarande rapportmallen.

Sävspurv (VU)

Arten har minskat mer eller mindre kontinuerligt sedan 1980-talet. Minskningstaktens omfattning (35 %) under de senaste tio åren medför att den nu uppfyller kriterierna för att rödlistas som VU.

Till skillnad från de övriga arter som tillkommit i rödlistan 2015 beror troligen sävspurvens tillbakagång främst på orsaker kopplade till flyttning och övervintring, såsom sämre tillgång på föda vintertid genom minskade arealer stubbåkrar (övergång till höstsådda grödor).

I Blekinge rapporteras knappt en häckning per år i genomsnitt. Då arten nu är rödlistad är det angeläget att alla troliga och säkra häckningar rapporteras i fortsättningen.

*Sävsparrv. Munkahusviken,
maj 2006.
Foto: Mats Olsson.*

Ängspiålrka (NT)

Ängspiålrka har under de senaste tio åren uppvisat en minskningstakt på 25 % vilket inneburit att den nu klassats som NT. Arten minskar påtagligt i antal även i Finland, Norge och Danmark.

Orsaken till minskningen är till största delen okänd. Igenplantering och igenvåxning, uppodling eller kultivering av betesmarker, ökad drånering och i övrigt intensifierat jordbruk är kända hotfaktorer, liksom igenvåxning av myrar. Även torka på övervintringsplatserna kan ha haft betydelse.

Såkra eller troliga häckningar rapporteras bara från några få lokaler per år i Blekinge. En ökad rapportering är önskvärd.

Referenser

ArtDatabanken. 2015. Artfakta. < <http://artfakta.artdatabanken.se/>> Hämtat 2015-10-31.

Widgren, Å. 2004. Rödlistade fågelarter i Blekinge. *Fåglar i Blekinge* 40: 22-32.

Widgren, Å. 2011. Rödlistan 2010. *Fåglar i Blekinge* 47: 93-98.

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona
e-post: ake.widgren@lansstyrelsen.se